

רשומות

הצעות חוק

14 בדצמבר 1958

367

ג' בטבת תשי"ט

עמוד

104

109

חוק הגנת הנזיר, תשי"ט—1958

חוק לתיקון דיני העונשין (בטישת נשים וילדים), תשי"ט—1958

חוק הגנת הנוער, תשי"ט-1958

1. בחוק זה –
"קטין" – מי שלא מלאו לו שמונה עשרה שנה;
"אחראי על קטין" – אחד מהוריו, הורה חורג, מאמץ, אפוטרופוס או מי שהקטין נמצא
בדשותו או בהשגחתו;
"רשות סעד" – לשכת סעד של רשות מקומית או מי שנתמנה על ידי שר הסעד כרשות
סעד לענין חוק זה;
"בית משפט" – בית משפט שלום.
2. קטין ששלומו הגופני או הנפשי נפגע או עלול להיפגע ושנתקיים בו אחד מאלה
(להלן – קטין נזקק):
(1) לא נמצא אחראי עליו;
(2) האחראי מסכן שלומו הגופני או הרוחני;
(3) האחראי אינו מסוגל להשגחה עליו;
(4) האחראי מזניח את ההשגחה עליו;
רשאי בית המשפט, על פי בקשת פקיד הסעד, להורות על אמצעי טיפול או השגחה לפי
חוק זה.
3. ואלה קטינים שהם בחזקת קטין נזקק:
(1) מי שעשה מעשה שהוא עבירה פלילית;
(2) מי שנמצא פושט יד או רוכל שלא כדין;
(3) מי שאינו מבקר באופן סדיר בבית ספר;
(4) מי שאין לו בית או מחסה קבוע, או שיש לו והוא משוטט;
(5) מי שנתון להשפעת אדם בעל שם רע של פושע, אכזר, או שיכור או שהוא
חי במקום המשמש דרך קבע מקום עבירה.
4. נוכח בית המשפט כי הקטין הוא נזקק, רשאי הוא לנקוט באחת או באחדות מדרכים
אלה:
(1) לתת לקטין או לאחראי עליו כל הוראה הדרושה לטיפול בקטין או להשגחה
עליו;
(2) להעמיד ידיו לקטין או לאחראי עליו או לשניהם ולקבוע סמכויותיו
והפקידיו;
(3) להעמיד את הקטין תחת השגחתו של פקיד סעד;
(4) להוציא את הקטין מידי האחראי ולמסור אותו לרשות הסעד על מנת
שתבטיח את הטיפול וההשגחה הדרושים, ובלבד שלא יוציא קטין מידי האחראי
אלא אם ראה בית המשפט שאין דרך אחרת להבטיח זאת.
5. רשאי בית המשפט להיבב את הקטין, את האחראי עליו ואת הידיד, הכל לפי הענין,
במתן ערובה למילוי הוראותיו של בית המשפט.

הגרות

דין קטין נזקק

חזקות

אמצעי טיפול
והשגחה

ערובה

6. לא יעמיד בית המשפט ידיו אלא בהסכמתו ולאחר התייעצות עם פקיד הסעד.
7. בבחירת ידיו ובבחירת מקום חסותו של קטין יושם לב בין השאר לדתו של הקטין.
8. ציווה בית המשפט שהקטין יימסר לרשות הסעד, יקבע פקיד הסעד הראשי את מקום חסותו של הקטין.
9. הוראות חוק זה אינן גורעות מזכויות האחראי על קטין ומחובותיו כלפיו לפי דין אחר, אלא במידה שבית המשפט הגבילן לצרכי חוק זה.
10. לא ינקוט בית המשפט באחת הדרכים לפי סעיף 4 ולא יתן צו אחר לפי חוק זה אלא לאחר שנתן לקטין ולאחראי עליו הזדמנות סבירה לטעון טענותיהם ולאחר שפקיד הסעד הגיש לו תסקיר; על תסקיר זה יהולו הוראות חוק הסעד (סדרי דין בעניני קטינים, חולי נפש ונעדרים), תשט"ו-1955, בשינויים המחוייבים לפי הענין.
11. על אף האמור בסעיף 10, רשאי בית המשפט להימנע מהזמין קטין לפניו, אם הוא סבור שהקטין אינו מסוגל להבין את הענין או כי הבאתו עלולה לסכן את שלומו.
12. רשאי בית המשפט לחייב את הקטין ואת הוריו לשאת בהוצאות הכרוכות בטיפול ובהשגחה לפי חוק זה, בין בשלמותן ובין בחלקן וחייב זה כוחו יפה גם לאחר שפקע הצו בדבר אמצעי הטיפול וההשגחה.
13. רשאי בית המשפט, בצו ביניים, אף לפני שמיעת הקטין או האחראי עליו ולפני קבלת תסקיר, להורות על נקיטת אמצעים זמניים לגבי הקטין ולאשר אמצעי חירום שנקטו לגביו על ידי פקיד הסעד; צווי ביניים כאמור יפקעו כעבור שלושים יום מיום הינתנם.
14. רשאי בית המשפט, לפי בקשת קטין, האחראי עליו, ידיו, פקיד סעד או כל אדם שהוטלה עליו חובה בצו לפי חוק זה, לשנות צו שנתן לפי חוק זה, להאריך או לקצר תקופתו, לבטלו או לתת הוראות להוצאתו לפועל; ואולם רשאי בית המשפט שלא להודק לבקשה כאמור אלא אחת לששה חדשים.
15. על אף האמור בסעיף 14, רשאי שר הסעד בכל עת, אם היה סבור שטובת הקטין דורשת זאת, לשחרר את הקטין וכל אדם אחר מן החובות שהוטלו עליהם לפי סעיף 4 (2), (3) או (4) בין בתנאי ובין ללא תנאי.
16. צו בית המשפט לפי חוק זה ניתן לערעור לפני בית משפט מחוזי; בערעור כאמור ידון בית המשפט המחוזי בשופט אחד.
17. צו לפי חוק זה לא יינתן ולא יוארך לתקופה העולה על שלוש שנים והוא יפקע במלואת לקטין שמונה עשרה שנה.
18. צו לפי חוק זה יוצא לפועל על ידי פקיד הסעד אם לא הורה בו בית המשפט על הוצאה לפועל בדרך אחרת.
19. הסמכויות הנתונות לבית המשפט לפי חוק זה באות להוסיף על סמכויותיו לפי כל דין אחר ולא לגרוע מהן.

20. שר המשפטים רשאי, בהסכמת נשיא בית המשפט העליון, לייחד שופט פלוני לשפיטה לפי חוק זה ולפי פקודת העבריינים הצעירים, 1937², לתקופה שתיקבע ושלא תפחת משנה אחת.
21. היה פקיד טעד סבור כי נשקפת סכנה תכופה לקטין או כי קטין זקוק לטיפול רפואי או אחר שאיננו סובל שום דיחוי, רשאי הוא לנקוט בכל האמצעים הדרושים לדעתו למניעת אותה סכנה או למתן אותו טיפול, ובלבד שלא יחזק קטין יותר משבוע ימים מחוץ לרשותו של האחראי עליו אלא באישור שופט.
22. נודע לפקיד טעד על קטין נזקק, רשאי הוא להשתמש בסמכויות לפי סעיף 3 לחוק הסעד (סדרי דין בעניני קטינים, חולי נפש ונעדרים), תש"ו-1955, אף שלא נצטווה על ידי בית המשפט.
23. פקיד טעד שהגיעה אליו ידיעה אגב חקירה, ישמרנה בסוד ולא יגלנה אלא במידה שיש צורך בכך לשם ביצוע חוק זה או חוק אחר והתקנות לפיהם וידיעות שקיבל כפקיד הסעד כאמור ייחשבו לראיות חסויות כסודותיו המקצועיים של רופא.
24. המפרסם בלי רשות בית המשפט שמו של קטין שהוכא לפני בית המשפט או שפקיד טעד פועל לגביו לפי חוק זה, וכן המפרסם כל דבר העשוי להביא לזיהויו של קטין כאמור, דינו - מאסר ששה חדשים או קנס 1,000 לירות.
25. המפריע בודון לרשות טעד, לפקיד טעד, לידיד או לאדם אחר שהוטל עליו תפקיד לפי חוק זה מלמלא תפקידם, וכן מי שבזדון אינו ממלא אחרי צו בית המשפט לפי חוק זה או עובר על הוראות חוק זה או התקנות לפיו, דינו - מאסר ששה חדשים או קנס 500 לירות.
26. רשאי בית המשפט שלפניו הובא אישום לפי סעיף 25, לצוות כי לא ישא הנאשם בענשו, כולו או מקצתו, אלא אם לא ימלא אחרי צו בית המשפט תוך התקופה שתיקבע בצו.
27. בהן הנאשם ערובה לפי סעיף 5, רשאי בית המשפט אשר לפניו הובא הנאשם לפי סעיף 25 לצוות על חילוט הערובה, כולה או מקצתה, במקום להטיל עליו עונש או נוסף על העונש שיטיל עליו.
28. (א) הסעיפים 16 ו-17 לפקודת העבריינים הצעירים, 1937 - בטלים.
(ב) בסעיף 36 לחוק עבודת הנוער, תשי"ג-1953³, יבוא במקום האזכור לסעיף 16 (1) לפקודת העבריינים הצעירים, 1937, האזכור לסעיף 2 לחוק זה.
(ג) בסעיף 389 לפקודת החוק הפלילי, 1936⁴, יבוטל סעיף קטן (5) ובמקומו יבואו סעיפים קטנים אלה:
" (5) ראה בית המשפט כי מתן צו לפי סעיף זה סובל דיחוי, יעביר את הענין לבית המשפט המוסמך לפי חוק הגנת הנוער, תשי"ט-1958.
(6) לענין חוק הגנת הנוער, תשי"ט-1958, דין צו לפי סעיף זה כדין צו לפי החוק האמור."
29. שר הסעד ממונה על ביצוע חוק זה, הוא ימנה עובדים סוציאליים לפקיד טעד ולפקיד טעד ראשי לענין חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות - למעט תקנות סדרי דין - לביצועו; שר המשפטים רשאי להתקין תקנות סדרי דין לעניני חוק זה.

² ע"ר 1937, תרס"ז, מס' 667, עמ' 77; ס"ח 220, תשי"ו, עמ' 54.
³ ס"ח 128, תשי"ג, עמ' 155.
⁴ ע"ר 1936, תרס"ז, מס' 652, עמ' 263.

דברי הסבר

פקודת העבריינים הצעירים, 1937, מסדירה את הטיפול בנוער עוזב, להבדיל מנוער עבריין, וזה לשונה בעניינים הנדונים בהצעת חוק זו:

16. (1) יכול כל פקיד-מבחן בעל משכורת שלמה או המפקח הממשלתי על השירות הסוציאלי להביא לפני בית משפט לעבריינים צעירים כל אדם הנראה כפחות מכן שש עשרה שנה ואשר —

יילדים ונערים
חזקתם להשגחה
ולחגנה

(א) מצאוהו פושט יד או מקבל נדבות (הן כשהוא מעמיד פנים והן כשהוא אינו מעמיד פנים כמזמר, משחק, מציג חזיון, או כמציג דבר למכירה, או באופן אחר), או המצוי באיזה רחוב, בנין או מקום לשם פשיטת יד או קבלת נדבות כאמור; או

(ב) מצאוהו נודד, באין לו בית או מקום מושב-קבוע, או אמצעי מחיה גלויים, או מצאוהו נודד באין לו אב, אם, או אפוטרופוס, או שיש לו אב, אם, או אפוטרופוס אלא שאינם משגיחים עליו כראוי; או

(ג) מצאוהו חסר-כל והוא אינו יתום, או כשהוריו אסורים שניהם בבית-הסוהר, או כשאחד מהוריו שנותר בחיים אסור בבית-הסוהר, או כשהילד בלתי כשר ואמו אסורה בבית הסוהר; או

(ד) נמצא ברשותם של אב, אם, או אפוטרופוס, שאינם ראויים מחמת הרגלי פשע או שכרות להשגיח על הילד; או

(ה) היא בת, כשרה או לא-כשרה, לאב שנתחייב בעבירה על פי סעיף 152 (1) (ג) מפקודת החוק הפלילי או על פי סעיף 154 של אותה פקודה בשל נסיון לעבור עבירה כזאת, או על פי סעיף 159 של אותה פקודה, ביחד לאחת מבנותיו, בין כשרה ובין לא כשרה; או

(ו) הוא מצוי תכופות בחברת גנב ידוע או בחברת זונה ידועה או מופקרת לרבים; או

(ז) מתאכסן או דר בבית או בחלק של בית המשמש לזונה לשם זנות, או חי בתנאים אחרים שיש בהם כדי להביא את הילד או הנער לידי פיתוי או זנות, או לזרוז או לסייע לו לכך.

בתנאי שלא יתייחסו אל הילד או הנער כאילו היה כלול בתיאור שבפסקא (1), כשהאשה היחידה הידועה כזונה, או מופקרת לרבים, שבחברתה מצוי הילד והיא משגיחה עליו השגחה מספקת לשמור אותו מטומאה.

(2) הובא לפני בית משפט לעבריינים צעירים אדם השייך לאחד הטורים המתוארים בסעיף-קטן (1) ולעיל, ולאחר תקרה ודרישה הוברר לו לבית המשפט כי אותו אדם הוא ילד או נער הצריך להשגחה ולחגנה, הרי יכול בית המשפט —

(א) למסור את הילד או את הנער להשגחת אדם ראוי, בין שהוא קרוב-משפחה ובין שאיננו קרוב משפחה, המוכן לקבל עליו את ההשגחה הזאת; או

(ב) לצוות על אביו או על אמו או על אפוטרופוסו להתחייב בהשגחה ראויה או באפוטרופוסות ראויה; או

- (ג) למסור אותו למוסד שיפורש על ידי בית המשפט; או
- (ד) לתת צו שלפיו יועמד הילד או הנער להשגחת פקיד מבחן. בלא לתת כל צו אחר או נוסף לצו שניתן על פי אחת משלוש הפסקאות הקודמות; או
- (ה) למסור אותו למוסד שייקבע להכלית זו על ידי הנציב העליון. מסירת ילד או נער על פי סעיף-קטן זה תהא למשך מועד מסויים, אם למשך שלוש שנים או עד שימלאו לנער שש עשרה שנה, ואם זו אשה הנופלת בגדר הוראות הפסקאות (ה), (ו) או (ז) של סעיף-קטן (1) מסעיף זה – עד שימלאו לה שש עשרה שנה, או למשך מועד קצר מזה.
- (3) כל צו שניתן על פי סעיף זה יהא ערוך בכתב, ואפשר לו לבית המשפט ליתן את הצו שלא בפני הילד או הנער; והסכמתו של כל אדם או מוסד לקבל על עצמו את ההשגחה על הילד או הנער בהתאם לכל צו כזה תוכח באותו האופן שבית המשפט יראהו למספיק כדי לחייב את האדם או המוסד.

הוראות אלה לוקות בכמה מגרעות שנראה צורך לתקן:

- (1) המבחנים הקבועים להבאת קטין לפני בית המשפט נקבעו בפרטי פרטים, ועל כן קורה לעתים שאין אפשרות לתת טיפול לילד הזקוק לכל הדעות להתערבות מצד בית המשפט, אך אינו כלול באחד הפרטים המפורטים בסעיף 16.
- (2) האמצעים העומדים לרשות בית המשפט הם מוגבלים מדי.
- (3) אין השופט יכול לקבוע את המוסד שיקלוט את הקטין אלא לאחר שקיבל הסכמת מנהל המוסד. הסדר זה מפריע לניהול התקין של המוסדות על ידי משרד הסעד שבו קיים פקיד מיוחד, הממונה על המעונות, לתיאום ולמיון בקליטת החוסים.
- החוק המוצע מאפשר נקיטת אמצעים כל אימת שהוכח כי השגחתו של האחראי לקטין אינה מספקת (סעיף 2), ואילו הפרטים השונים הם בגדר חזקות שיש בהן להקל על פקיד הסעד את הוכחת הצורך בהתערבות (סעיף 3).
- כן נראה הצורך להעלות את גיל הקטין שאפשר לנקוט לגביו אמצעי טיפול והשגחה משנת 16 שלפי החוק הקיים לשנת 18.
- כן מוצע שבנוסף לאמצעים הנתונים לבית המשפט לפי החוק הקיים יורשה לו לתת הוראות לקטין או לאחראי עליו, בדבר אורח חייו של הקטין (סעיפים 4-5).
- אם נקבע כי הילד צריך להישלח למוסד, באין דרך אחרת, פקיד הסעד הראשי הוא הקרוב את המוסד המסויים המתאים לו (סעיף 8).
- הפרוצדורה בבית המשפט דומה לנהוגה בפלילים, ויש להזמין את הקטין והאחראי עליו כדי לשמוע את טענותיהם. במקרים יוצאים מהכלל אפשר לוותר על הופעת הקטין (סעיף 11), לעומת זה יש תמיד צורך בחוות דעת סוציאלית עליו (סעיף 10).
- במקרים שקיים צורך דחוף בפעולה מסוימת לטובת קטין, רשאי פקיד סעד לנקוט אותה הפעולה, אולם אינו יכול להחזיק קטין מחוץ לביתו יותר משבעה ימים אלא אם כן קיבל אישור מבית המשפט (סעיף 21).
- בית המשפט רשאי להורות על אמצעים זמניים, גם מבלי לקבל חוות דעת סוציאלית ומבלי לשמוע את הקטין או האחראי עליו, אבל צווים אלה יעמדו בתקפם שלושים יום בלבד (סעיף 13).

קטין לא יילקח למוסד על ידי המשטרה אלא על ידי פקיד הסעד. המשטרה לא תתערב אלא אם הורה על כך בית המשפט (סעיף 18).

מותר לפקיד הסעד לחקור מיוזמתו הוא במצבו של כל קטין כדי שיוכל להביא ענינו לפני בית המשפט (סעיף 22). אולם הוא חייב בשמירת סוד וידיעות שהגיעו אליו אנב מילוי תפקיד הן כגדר ראיות חסויות כידיעותיו המקצועיות של רופא (סעיף 23).

אסור לפרסם שמו של קטין שפקיד סעד פועל לגביו לפי חוק זה וכל דבר העשוי להביא לזיהויו של הקטין (סעיף 24).

חוק לתיקון דיני העונשין (נטישת נשים וילדים), תשי"ט-1958

1. בחוק זה –
 "אב או אם" – לרבות אפוטרופוס וכל אדם אחר שחייב במזונות ילד לפי כל דין או שקיבל על עצמו לזוננו, אם במפורש ואם מכללא;
 "ילד" – מי שלא מלאו לו ארבע עשרה שנה, וכן מי שלא מלאו לו שמונה עשרה שנה ומחמת מצב בריאותו או ליקויו הגפשי או הגופני אינו נושא את עצמו.
2. אב או אם שחדלו, שסירבו או שהזניחו לספק לילדם צרכי אוכל, כסות, דיור, דיפוי או אמצעי מחיה אחר, דינם – מאסר שנה אחת; היה הילד למטה מגיל שש שנים, דינם – מאסר שלוש שנים; היה כמעשה העבירה כדי לסכן חיי הילד, דינם – מאסר שבע שנים.
3. באישום לפי סעיף 2 –
 (1) רואים אב או אם שזנחו ילדם או שהלינוהו תחת כיפת השמים או שמסרוהו למי שאינו אביו או אמו ולא הסכים לקבלו, כאילו חדלו לספק לו אמצעי מחיה, כל עוד לא הוכיחו ההיפך;
 (2) רואים אב או אם שנתחייבו במזונות ילד לפי פסק דין של בית משפט או בית דין מוסמך הניתן להוצאה לפועל ולא מילאו אחריו, כאילו חדלו לספק לו אמצעי מחיה, כל עוד לא הוכיחו שעל אף מאמציהם לעבוד כל עבודה, אין ידם משגת לשלם את המזונות.
4. מי שלא שילם מזונות אשה שנתחייב בהם לפי פסק דין של בית משפט או בית דין מוסמך הניתן להוצאה לפועל, דינו – מאסר שנה אחת; היתה האשה הרה בשעת אי-תשלום כאמור, דינו – מאסר שלוש שנים; נעברה עבירה לפי סעיף זה לאחר שהנאשם כבר נשפט על אי-תשלום מזונות לפי אותו פסק הדין או לפי פסק דין קודם לטובת אותה אשה, דינו – מאסר שלוש שנים.
5. לא ישא אדם באחריות פלילית לפי סעיף 4 אם הוכיח שעל-אף מאמציו לעבוד כל עבודה, אין ידו משגת לשלם את המזונות.
6. על-אף האמור בסעיף 16 לחוק לתיקון דיני העונשין (דרכי ענישה), תשי"ד-1954 –
 (1) רשאי שר המשטרה, בתקנות, לקבוע הוראות מיוחדות לעבודת אסירים שנידונו למאסר לפי חוק זה, לרבות העריפי שכר, מקומות מאסר וסדרי כליאה מיוחדים;

1 ס"ח 166, תשי"ד, עמ' 234.

(2) שכר עבודתו של אסיר שנידון למאסר לפי חוק זה יישמש לחשלום מזונות לאשה או לילד, הכל לפי הענין; והוראות הסעיפים 6 ו-7 לחוק שירותי הסעד, תשי"ח-1958, יחולו בשינויים המחוייבים לפי הענין;

(3) ועדת השחרורים לא תשחרר אסיר שנידון למאסר לפי חוק זה מחובת עבודה אלא במידה שמצב בריאותו מצריך זאת.

7. בתוספת ב' לפקודת שיפוט בתי משפט השלום, 1947, יוסיפו מלים אלה:
 "עבירות לפי החוק להיקון דיני העונשין (נטישת נשים וילדים), תשי"ט-1958."
8. ענישתו של אדם לפי חוק זה אינה גורעת מזכותו של בעל חוב להוציא לפועל פסק דין למזונות שקיבל נגדו; ואולם הסכומים שקיבל לפי סעיף 6 יובאו בחשבון בחישוב החוב.
9. סעיפים 185 ו-186 לפקודת החוק הפלילי, 1936 - בטלים.
10. שר המשפטים רשאי, בתקנות, לקבוע סדר-דין להכשחת דיון מהיר בעבירות לפי חוק זה.

תיקון פקודת שיפוט בתי משפט השלום, 1947

גביית מזונות שמורה

ביטולים

תקנות סדרי דין

ד ב ר י - ה ס ב ר

האחריות הפלילית של נוטשי ילדים ומפקיריהם קבועה בסעיפים 185 ו-186 לפקודת החוק הפלילי, 1936, וזו לשונם:

185. כל אדם שהוא אחד מהוריו או אפוטרופסו של ילד (ה) רך בשנים ואינו יכול לדאוג לעצמו, או כל אדם אחר שבידו מסור הפיקוח החוקי על ילד כזה מסרב או מתרשל (בהיות לאל ידו לעשות זאת) להספיק מזונות, מלבושים, וכלי מטה מספיקים ושאר צרכי חיים כשכיל אותו ילד, יאשם בעוון.
186. כל אדם שהוא הורו או אפוטרופסו של ילד למטה מבן שנים עשרה שנה או כל אדם אחר שבידו מסור הפיקוח על ילד כזה ויש בידו לכלכל אותו ילד ומבלי סיבה חוקית או מספקת הוא עוזב אותו בזדון ללא אמצעי מחיה, יאשם בעוון.

"המתרשל בהספקת מזונות (כו) לילדים"

נטישת ילדים

הוראות אלה לקיות בהסדר:

- (א) על התביעה להוכיח בכל מקרה שהורה הנוטש ילדו או משאירו ללא אמצעי מחיה שיש לאל ידו לספק לו מזונותיו, במקרים רבים של הפקרה פושעת של ילדים קטנים לא תוכל התביעה לצאת ידי חובת הוכחה זו.
- (ב) עזיבת הילד בלי אמצעי מחיה מצריכה "זדון", בנוסף על היכולת לכלכלו; ואילו אי-הספקת צרכי חיים ללא זדון אינה בת-עונשין אלא אם הילד הוא "רך בשנים", כלומר תינוק שאינו נושא את עצמו.
- ההוראות האלה אינן עוד מספקות את צרכי מדינה בשעה זו.
- החוק המוצע מעמיד כל אב או אם הנוטשים ילדים ומשאירים אותם ללא אמצעי מחיה מספיקים, בחזקת אחראים כפלילים, ואין בין נטישה כזאת ובין מעשה אחר המסכן בפועל חיי הילד או בריאותו - ולא כלום. העובדה כי הנטישה סיכנה סיכון ממש את חיי הילד, או כי הילד היה בגיל רך כשהוריו נטשוהו - אינה אלא סיבה להחמרת העונש (סעיף 2).

2 ס"ח 249, תשי"ח, עמ' 103.

3 ע"ר 1947, תוס' I מס' 1612, עמ' 224; ס"ח 163, תשי"ד, עמ' 220.

4 ע"ר 1936, תוס' I מס' 652, עמ' 263.

מידה שלפי החוק הקיים רבצה אחריות פלילית על נוטשי ילדים, לא הרתיע מאסר את העבריינים: בבית הסוהר ידאגו למזונותיהם שלהם, והדאגה למזונותם הם היא דאגה של אחרים ולא שלהם. החוק המוצע מטיל עליהם חובת עבודה לתקופת מאסרם על-מנת ששכר עבודתם ישמש כולו למזונות ילדיהם (סעיף 6).

החוק המוצע בא למלא גם חלל שייפתח עם תחילת תקפו של חוק פסקי-הדין (הוצאה לפועל). המבטל את פקודת החוב (מאסר) 5. לפי הפקודה היא רשאית יושב ראש המשרד להוצאה לפועל לצוות על מאסרו של אדם, לתקופה של עשרים ואחד יום בכל חודש, על שאינו משלם מזונות אשתו או ילדיו שנתחייב בהם לפי פסק דין של בית משפט או בית דין מוסמך; ומאסרם של חייבי המזונות לפי הפקודה הוא אחר האמצעים המובהקים לכפות על סרבנים תשלום מזונות אלה. עם ביטול פקודת החוב (מאסר), יהיה מן הצורך לספק אמצעי כפייה נגד סרבנים כאלה שאינו נופל ביעילותו ועולה בצדקתו ובהגנותו, על ה"מאסר האזרחי".

שלילת החופש מן האזרח וכליאתו בבית הסוהר נתונות בידי בתי המשפט, ובידיהם כלבד; וכלל גדול בין מושגי היסוד של המשפט המקובל הוא שאין בית משפט שולל מאדם את חופשו אלא לשם העמדתו בפלילים או לשם ענישתו על עבירה בה הורשע בדין. במידה ובמקרה שיש באי-תשלום מזונות משום קלון, או משום גנע שיש למדינה ענין בעקירתו מן השורש, מן הדין והצדק הוא שכתי המשפט יוסמכו להעניש עליו; אך עצם הסמכת בית המשפט לכך פירושו פתיחת פתח בפני הנאשמים להתגונן בכל דרכי ההגנה הקבועות בסדרי הדין הפלילי והבטחת משפט פומבי הוגן לפני כל ענישה.

נטישת אשה ללא אמצעי מחיה, לא פחות מאשר נטישת ילדים, היא מעשה עבירה שיש בו משום קלון, והמדינה צריכה להיות מעוניינת לעקרו מן השורש. במה דברים אמורים, כשנתחייב אדם לפי פסק דין של בית משפט או בית דין מוסמך במזונות אשתו ואינו משלם אף-על-פי שיש לאל ידו לשלם, או על-ידי סירובו לקבל עבודה מעמיד את עצמו במצב שאינו יכול לשלם. אין הדברים אמורים באדם הרוצה לשלם והרוצה לעבוד ומסיבות שאינן תלויות בו אינו יכול. החוק המוצע משחרר אדם כזה מאחריות פלילית (סעיף 5). אך מטיל אחריות פלילית על הסרבן שלא בתום לב ומחמיר בענישו של הנוטש אשה הרה ושל העומד בסירובו על-אף ענישתו הקודמת (סעיף 4). בו בזמן שבמאסר האזרחי שהוטל, כאמור, לא על-ידי בית משפט אלא על-ידי יושב ראש המשרד להוצאה לפועל, דרך הליכים אזרחיים ולא לפי סדרי הדין הפלילי, יכול היה אדם להיאסר כל ימי חייו עשרים ואחד יום לחודש, אם פסק הדין נגדו חייבו בתשלום מזונות חדשיים לתקופה בלתי מסויימת, הרי לפי החוק המוצע התקופה המכסימלית של מאסר עברייני כזה היא שלוש שנים (סעיף 4). עם כל ההכרה באפיה הפלילי של ההתנהגות הנדונה, מן ההכרח להעמיד את העונש הראוי לה כיוחס סביר לענשים הקבועים בחוק הפלילי לפשעים האחרים למיניהם. ההוראה כי ענישה לפי חוק זה אינה גורעת מכל זכות לבצע פסק דין של מזונות (סעיף 8) הולכת בעקבות ההוראה המקבילה שבסעיף 5 לפקודת החוב (מאסר).

